

«Όταν η γλώσσα γίνεται παιχνίδι: Η ελληνική γλώσσα ως μέσο συμπίεσης σε μια πολυπολιτισμική τάξη»

Ελένη Αλεξάκη & Ελένη Νικολουδάκη

1. Εισαγωγή

Το 2^ο Νηπιαγωγείο Ρεθύμνου βρίσκεται στο κέντρο της Παλιάς Πόλης, σε μια περιοχή που κυρίως κατοικούν αλλοδαποί πολίτες. Η ομάδα των παιδιών αποτελούνταν από 13 νήπια και 1 προνήπιο, εκ των οποίων τα 5 ήταν ελληνόπουλα και τα υπόλοιπα ήταν αλλοδαπά. Πιο συγκεκριμένα, 5 κατάγονταν από τη Βουλγαρία, 1 από την Τυνησία, 1 από την Γεωργία και 2 από την Αλβανία. Ο σκοπός της «καλής πρακτικής» αφορά στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων της ελληνικής γλώσσας, έτσι ώστε να δημιουργηθεί ένας κοινός κώδικας επικοινωνίας μεταξύ των ελληνόφωνων και αλλοδαπών μαθητών.

Οι βασικές δυσκολίες που παρουσιάστηκαν ήταν μια τάξη που ήθελε οργάνωση και μια άκρως ανομοιογενής ομάδα, ως προς τη γνώση της ελληνικής γλώσσας. Οι ελληνόφωνοι μαθητές μιλούσαν πολύ καλά τη μητρική τους γλώσσα, ενώ οι αλλοδαποί μαθητές γνώριζαν ελάχιστα έως καθόλου ελληνικά. Ανάμεσα σε άλλους, βασικοί στόχοι που τέθηκαν για την ομάδα αυτή ήταν η οργάνωση της τάξης με τέτοιο τρόπο που να ευνοεί τη μάθηση, η ανάπτυξη των δεξιοτήτων της ελληνικής γλώσσας τόσο των αλλοδαπών όσο και των ελληνόφωνων μαθητών και, τέλος, η αποδοχή της μητρικής γλώσσας των αλλοδαπών μαθητών.

2. Προγραμματισμός και οργάνωση των επιμέρους δράσεων

Μεταξύ άλλων, οι πρώτες γωνιές που οργανώθηκαν ήταν η γωνιά της γραφής και η γωνιά της βιβλιοθήκης. Η γωνιά της γραφής εξοπλίστηκε με τα απαραίτητα υλικά (μολύβια, χαρτιά, παρουσιολόγιο, καρτέλες με ονόματα κ.λπ.), καθώς και με ό,τι υλικό παρήχθη από τις νηπιαγωγούς καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς, όπως εικονογραφημένα αινίγματα, παροιμίες και γλωσσοδέτες, μικρά τραγούδια, κάρτες με λέξεις κλπ.

Ιδιαίτερη σημασία είχε η δημιουργία ενός επιτοίχιου λεξικού (word wall), το οποίο αποτελούνταν από μια μεγάλη κάρτα για κάθε γράμμα. Πάνω σε κάθε κάρτα γραμμάτων κολλήθηκαν μικρότερες καρτέλες με λέξεις που ξεκινούσαν από το γράμμα αυτό. Το λεξικό αυτό ήταν ιδιαίτερα βοηθητικό για τα παιδιά, καθώς (λόγω του μεγέθους του) ήταν ορατό από τη γωνιά της συζήτησης και από τα τραπέζια εργασίας. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια της χρονιάς τα παιδιά προσπαθώντας να γράψουν, εξέφραζαν απορίες για το πώς γράφονται και οι φθόγγοι τσ, τζ, μπ, κ.λπ.

Έτσι, το επιτοίχιο λεξικό εμπλουτίστηκε με τις ανάλογες καρτέλες (που κατασκευάστηκαν από τις νηπιαγωγούς), οι οποίες απεικόνιζαν τους φθόγγους συνοδευόμενους από μια χαρακτηριστική εικόνα. Η παρουσία του επιτοίχιου λεξικού βοήθησε ιδιαίτερα, αφού τα παιδιά εξοικειώθηκαν με τα φωνήματα όλων των γραμμάτων και είχαν μια συνολική εικόνα για το αλφάβητο. Τέλος, γινόταν εύκολα η ταύτιση φωνήματος- γραφήματος, γεγονός που διευκόλυνε τις προσπάθειες των παιδιών να γράψουν όπως μπορούν.

Η γωνιά της βιβλιοθήκης εμπλουτίστηκε στην αρχή της χρονιάς με βιβλία με πολύ απλές λέξεις, έτσι ώστε να αποκτήσουν οι αλλοδαποί μαθητές βασικό λεξιλόγιο. Κατά τη διάρκεια της χρονιάς στη βιβλιοθήκη προστέθηκαν βιβλία με αφηγηματικό κείμενο, τα οποία οι νηπιαγωγοί επεξεργάστηκαν με στόχο την καλλιέργεια του συναισθηματικού κόσμου των παιδιών, τη διέγερση της φαντασίας τους και τη γλωσσική τους καλλιέργεια. Τα ελληνόφωνα παιδιά έγιναν με χαρά οι «δάσκαλοι» των αλλοδαπών συμμαθητών τους και πολύ συχνά κάθονταν και τους μάθαιναν λέξεις. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα τα αλλοδαπά παιδιά να εμπλουτίσουν αβίαστα τόσο το βασικό τους λεξιλόγιο όσο και τον προφορικό τους λόγο.

Μετά τα Χριστούγεννα, λειτούργησε στο σχολείο δανειστική βιβλιοθήκη. Με σκοπό την εξέλιξη του προφορικού τους λόγου, τα παιδιά αφηγήθηκαν κάποια από τα βιβλία που διάβασαν. Οι νηπιαγωγοί κατέγραφαν συστηματικά τις αφηγήσεις των παιδιών με αποτέλεσμα για κάθε παιδί να υπάρχουν 2 καταγεγραμμένες αφηγήσεις, εκ των οποίων η μια πραγματοποιήθηκε μετά τα Χριστούγεννα και η δεύτερη λίγο πριν το τέλος της χρονιάς. Όπως φάνηκε, η αφηγηματική ικανότητα των παιδιών βελτιώθηκε κατά πολύ με την πάροδο του χρόνου.

Λίγο πριν το Πάσχα κατασκευάστηκε και το «δέντρο της τάξης», σε μια «μυστική» γωνιά. Το «δέντρο» αυτό βοήθησε στο συναισθηματικό δέσιμο των παιδιών, αλλά παράλληλα εξυπηρέτησε κι έναν άλλο στόχο. Στο κάτω μέρος του δέντρου υπήρχε ένα κουτί μέσα στο οποίο υπήρχε ένας φάκελος για κάθε παιδί κι έτσι τα παιδιά αντάλλασσαν μηνύματα μεταξύ τους. Αυτή η δραστηριότητα βοήθησε πάρα πολύ τα παιδιά στο να κατανοήσουν τη σημασία της γραφής στην καθημερινότητά μας. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα δείγματα γραφής των παιδιών και δείχνουν ξεκάθαρα το στάδιο κατάκτησης της γραφής στο οποίο βρίσκεται κάθε παιδί.

Πέρα από τις γωνιές, οι παιδαγωγικές δραστηριότητες που γίνονταν στην ολομέλεια συνέβαλαν στην εξοικείωση με την ελληνική γλώσσα και αφορούν στις δραστηριότητες του πρωινού κύκλου και στις οργανωμένες δραστηριότητες. Στις δραστηριότητες πρωινού κύκλου προστέθηκε αρκετά νωρίς (Νοέμβριος) η κούκλα της τάξης, η οποία αγαπήθηκε πολύ από τα παιδιά. Η κούκλα της τάξης είχε ενεργό ρόλο σε όλες τις δραστηριότητες της τάξης, αλλά η κυριότερη συνεισφορά της ήταν το «πρωινό μήνυμα» που έφερνε μαζί της. Το μήνυμα πήρε σταδιακά διάφορες μορφές. Αρχικά το μήνυμα ήταν έτοιμο από τη νηπιαγωγό, ενώ αργότερα η νηπιαγωγός άρχισε να λειτουργεί ως γραφέας και να γράφει πλέον το μήνυμα μπροστά στα παιδιά. Όσο τα παιδιά εξοικειώνονταν με τη διαδικασία προσπαθούσαν να γράψουν μαζί με τη νηπιαγωγό το μήνυμα (shared writing). Αποτέλεσμα όλου αυτού ήταν τα παιδιά να εξοικειωθούν τόσο πολύ με την έννοια της γραφής που πλησιάζοντας στο τέλος της χρονιάς έγραφαν μηνύματα μόνα τους.

Παράλληλα, στο πλαίσιο των οργανωμένων δραστηριοτήτων τα παιδιά ήρθαν σε επαφή με τους ήχους των ελληνικών γραμμάτων μέσα από οργανωμένες ασκήσεις φωνολογικής επίγνωσης. Τα παιδιά εξοικειώθηκαν με την έννοια της πρότασης, της λέξης, των συλλαβών και, τέλος, με τα φωνήματα των γραμμάτων.

Επίσης, τα παιδιά προσπάθησαν να γράψουν όπως μπορούν, και αυτό είχε νόημα για αυτά. Μέσα στο πλαίσιο οργανωμένων δραστηριοτήτων κατάλαβαν ότι η γραφή τα βοηθά να θυμούνται όσα έμαθαν. Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν ομαδικές και ατομικές καταγραφές, κατασκευή αφισών κ.ά. Το σημαντικότερο είναι ότι τα παιδιά είχαν την αυτοπεποίθηση να προσπαθήσουν, χωρίς να φοβούνται ότι ίσως κάνουν λάθος.

Τέλος, με τη συνεργασία και καθοδήγηση της κ. Ε. Χλαπάνα, διδάκτορα του Πανεπιστημίου Κρήτης, πραγματοποιήθηκε μια μικρή έρευνα, στο πλαίσιο της

Καλές πρακτικές στο πολυπολιτισμικό σχολείο

οποίας έγιναν στοχευμένες αναγνώσεις βιβλίων με αφηγηματικό κείμενο με σκοπό τη διδασκαλία λέξεων. Συνολικά διαβάστηκαν 20 βιβλία από τον Νοέμβρη έως τον Μάιο του ίδιου σχολικού έτους. Οι νηπιαγωγοί δίδασκαν λέξεις με διαφορετικές τεχνικές κάθε φορά, όπως η *επεξήγηση* και η *δραματοποίησή* τους, η *σύνδεση των λέξεων με προσωπικά τους βιώματα*, η *υπόδειξή* τους στις εικόνες του βιβλίου, η εύρεση *συνώνυμων* και *αντίθετων* λέξεων κλπ. Μετά το τέλος των αναγνώσεων κάθε βιβλίου δίνονταν στα παιδιά κάρτες που κατασκευάστηκαν από τις νηπιαγωγούς, στις οποίες απεικονίζονταν οι λέξεις μαζί με τη γραφή τους αναπαράσταση. Οι κάρτες αυτές ήταν ιδιαίτερα βοηθητικές, αφού μέσα από αυτές τα παιδιά μπορούσαν να διατηρήσουν την επαφή τους με τις λέξεις που έμαθαν.

3. Αποτελέσματα

Τα αποτελέσματα ήταν πολύ ενθαρρυντικά, καθώς τα παιδιά έμαθαν τις περισσότερες από τις λέξεις που διδάχθηκαν και κατάφεραν να τις χρησιμοποιούν με άνεση και σε πλαίσιο εκτός της ιστορίας. Σταδιακά αναζητούσαν τη σημασία των λέξεων, σε όποια δραστηριότητα κι αν πραγματοποιούνταν μέσα στην τάξη, ενώ όλα τα παιδιά φάνηκε να αποκτούν περισσότερη αυτοπεποίθηση για την ικανότητα τους να μιλήσουν.

Μέσα σε όλα αυτά δεν παραλείψαμε τον σεβασμό στη γλώσσα των αλλοδαπών μαθητών. Πολύ συχνά οι αλλοδαποί μαθητές επικοινωνούσαν μεταξύ τους στη μητρική τους γλώσσα, για να βοηθήσουν το ένα το άλλο, ενώ τα ελληνόπουλα της τάξης, έμαθαν συνήθειες, τραγούδια και λέξεις από τις χώρες των φίλων τους. Σε κάθε γιορτή, επίσης, δεν παραλείπονταν οι μητρικές γλώσσες των μαθητών.

Συνοψίζοντας, συμπεραίνουμε ότι η δημιουργία ενός κλίματος ενθάρρυνσης και εμπιστοσύνης έκανε όλα τα παιδιά να προσπαθούν χωρίς να φοβούνται ότι ίσως κάνουν λάθος. Πολύ σημαντικό ήταν το γεγονός ότι τα παιδιά ήξεραν γιατί γράφουν και, έτσι, κατάλαβαν ότι η γραφή είναι απαραίτητο μέσο επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων. Παράλληλα, ο προφορικός τους λόγος βελτιώθηκε κατά πολύ.

Πραγματικά, υπήρξε ένας κοινός κώδικας επικοινωνίας ανάμεσα στα παιδιά. Τέλος, τόσο το παραγωγικό όσο και το δεκτικό λεξιλόγιό τους αναπτύχθηκαν κατά πολύ και όλα τα παιδιά είτε ήταν αλλοδαπά είτε όχι μπορούσαν να μιλήσουν την ελληνική γλώσσα με μεγάλη άνεση.